

Lk 12,15-21 O boháči a stodolách

Autor přípravy

[Štěpán Brodský](#)

1. První reakce

to podobenství zdá se je až příliš ze života

bohatému se ještě bohatěji urodilo??? Chudému se urodí ještě chu-ději??? Zásluhy nebo náhoda?

Nádherná literární struktura v minimálním rozměru

Jak ještě v kázání aktualizovat naprosto aktuální věc, abych se vyhnul zplošťování a zavádění textu?

Co mám dělat, aby se mi taky bohatě urodilo? A co pak dělat s případnou bohatou úrodou, je zde odpověď?

Je pragmatické jednání opravdu cestou na scestí?

2. Text

2.1. Poznámky k některým výrazům a překladu

v. 15: Mějte se na pozoru ~Ora/te kai. fula,ssesqe je v originále vyjádřeno dvěma slovy. Stojí za to tuto činnost rozdělit, zdůraznit jednak analýzu situace – zpozorněte, vnímejte, buďte pozorní, nepřehlédněte – a také tu činnost, která má následovat – hlídejte se, setřežte se a mějte od toho odstup. Rozumím tomu u sebe i u druhých.

v. 15: I když má člověk nadbytek o[ti ouvk evn tw/| perisseu,ein - když člověk něčím oplývá - neznamená to nutně něco negativního.

v. 16: ...se na polích hojně urodilo plousi,ou euvfo,rhsen h` cw,raÅ bohatě urodila pole. Do něčeho, co vypadá jako slovní obrat z úspěšného období zemědělského života se vkrádá otázka alegorie. Při studiu textu ještě přesně nevím, jestli se toho má člověk vyvarovat, nebo popustit uzdu své fantazii. Je to literární obrat?

v.17: Uvažoval o tom a říkal si kai. dielogi,zeto evn e` autw/| le,gwn(zadiologizoval si sám se sebou, rozprávěl sám se sebou, přemýšlel. Nejen něco konstatoval, ale dává znát, že tvořivě usiluje o odpověď.

v. 18: Zbořím kaqelw hruběji přeloženo zničím si. Obětuji něco, co mám, ve prospěch něčeho bohatšího a to je docela dobré ne?

v. 18: i ostatní zásoby kai. ta. avgaqa, statky, majetek dobra. Snad tedy nejen hmotné věci a snad tedy nejen všech–ny přízemní a negativní

v. 19: řeknu si kai. evrw/ th/| yuch/| mou(Yuch,(řeknu své duši: Duše... nechápu proč z ČEPu vypadl tento přesnější překlad. Bylo by tím jasnější, že nejde o materii, ale o bohatství duše. Srozumitelnější v tomto kontextu zní i zmínka o duši ve verši 20.

2.2. Kontext

Petrů ve svém překladu nazval oddíl, ve kterém je i tato perikopa: nestarat se přespříliš o pozemské věci. Verš 15 je v jeho podání dovětek veršů 13 a 14.

ČEP tuto perikopu pojímá jako literární (či vypravěčský - jak kdo chce) úvod ke kázání, které následuje od 22. do 30. verše.

Z kontextu vyplývá i postřeh, který rozpracovává Žilka ve svém výkladu biblických podobenství, že totiž podobenstvím o boháči a stodolách Ježíš ilustruje svod a ošemetnost bohatství. Je k tomu vyzván tím, když mu kdosi do řeči o boží prozíravé péči a nekonečné ceně lidské duše skáče s požadavkem (pravda upřímně míněným), aby mu na bratrovi vymohl dědický podíl. Na to následuje ostrá reakce (12,14), poučující reakce (12,15) a narativní reakce (12,16-21).

Mnohem důležitější než kontext textový je kontext liturgický, ke kterému se vrátíme po komentáři.

2.3 Komentář

v.15 a 21: Žilka píše, že verš 15 se vznáší jako krásné slovo nad dalším poučením. Tím poučením míní pravděpodobně podobenství. Více než krás–né slovo mi tento verš připadá jako moralizující věta, která sama o sobě (tedy bez podobenství) vyznívá dost sterilně. Lze tedy usuzovat, že tento a závěrečný verš vybrané perikopy formuje něco jako rámeček podobenství. Rámeček dává podobenství směr výkladu. Tento verš velmi silně inklinuje k materiálnímu výkladu podobenství. Samozřejmě mu můžeme rozumět tak, že zabezpečení, kterým člověk zrovna neoplývá, je duchovní, ale tím jen předjímáme, co je více zdůrazněno až v závěru. Tímto vnímáním ukazujeme, že podobenství známe a jsme vlastně před–pojatí. Význam, který opomíjíme, je ten, že člověk má nadbytek v něčem (vzato úmyslně jen a jen materiálně): Rolník pěstující obilí, má prostě spousty obilí (zvláště, když se mu hojně urodilo), ale nemá žádné mléko. Jiný ovšem chová krávy a má nadbytek v mléku. Jen mléko a jen obilí člověka nezajistí. Je třeba směnit něco ze svého nadbytku s nadbytkem druhých. Chamtivost, která člověka jímá nad jeho nadbytkem, životu neprospívá. I když tato úvaha

zůstává pouze na rovině materiální, už tak přináší dost témat k zamyšlení: komunikace, přiměřenost, ochota sdílet plody své práce.

Smysl této úvahy prolamuje až spojení s rámcem. Tu se ukazuje, že cílem vypravěče není rozhodnout o tom, že majetek je špatný, nebo dobrý. Cílem je poznat hodnoty života a mít je dobře seřazené. Smyslem je ukázat, že bohatství před Bohem (a podle podobenství – trochu předbívám – to může být především život sám) je důležitější než všechny statky ostatní. Znovu odkazuji na Žilku: i bohatý může být chudák; a jsou lidé chudí, jejichž život kvete nekrásnějšími květy radosti a spokojenosti (souvislost s krásou polních lilií je nabíledni).

v.16: ČEP trochu naznačuje kontext tím, že předsouvá slovíčko pak. Originál vyznívá trochu hruběji. Ve skutečnosti to pravděpodobně neznamena nic jiného, než náznak vnímání příběhu v souvislosti s uvedeným rámcem podobenství.

Že se bohatému bohatě urodí, to zní jako podlý vtip, nespravedlnost sama. Trvám-li na tomto dojmu, nedostanu se dál z roviny, zda je majetek dobrý či špatný, a unikne mi význam podobenství. Je lepší si pracovně myslet, že se toho roku bohatě urodilo všem a tím se dostanu k tomu, že hlavní je, jak se s bohatou úrodou naloží. Při tom sehraje důležitou roli i to, že se urodilo právě bohatému. Trochu zde zaznívá i moment z podobenství o hřivnách, které je třeba množit. Výkladově se lze odpoutat i od zemědělských souvislostí a bohatou úrodu z polí vnímat nejen jako zrno a jiné plodiny.

Tento verš lze také vnímat jako faktický úvod podobenství k tomu, co následuje (a je tím hlavním).

v. 17: Následuje kaskáda vnitřních řečí. Je také dobré zdůraznit, že rozhodnutí přichází po úvaze. Rozhodnutí je to vědomé, situace stojí za promyšlení. Pozoruhodné je, že takový člověk neví, co s úrodou, že ho hned nenapadne, kam ji složit, že nemá připravené nějaké plány či představy, co v takové situaci. To připomíná chování některých bohatých lidí, kteří netuší, že by své bohatství mohli využívat i jinak než jen pro vlastní prospěch a rekreaci a koníčky a dovolené, ale třeba také pro potřebné, charitu, dobré věci ve společnosti.

v. 18: Verš představující dosažené „promyšlené“ řešení. Ukazuje - i z pragmatického hlediska - jak je toto řešení nepragmatické. Může se stát, že v dalších letech nebudou nové stodoly využity. Ač tento verš mnozí považují za výraz pragmatického řešení, sám ho vnímám jako výraz pošetilosti. Snad se trochu lehkomyšlně těšil, že taková úroda se bude opakovat každý rok, i když další verš naznačuje, že příští rok snad ani neoseje.

v.19: Vnitřní řeč znovu poskočí na další rovinu. Představuji si to jako představu člověka o tom, co by bylo, kdyby... Je to řeč člověka, který se nechává unést svým snem. Odtržen od

reality. Zákonitě musí jednou spadnout nohama na zem.

Pozoruhodný (byť patrně neoprávněný) je i překlad kralických ve frázi: zásoby na mnoho let (tak ČEP). Kraličtí totiž mluví o zásobách za mnohá léta. Což něco vypovídá k chamtivosti, která je tématem podobenství. Nadřel ses, teď si užívej, už na to máš.

Pošetile zní, že zemědělec, který je více než kdo jiný závislý na něčem jiném než svojí zručnosti, necítí za bohatství a hojnou úrodu ani trochu vděčnosti. Jako by to byla jen jeho zásluha a tedy i jeho potěšení.

v. 20: Řeči snů a představ končí řečí Boží. Čí bude to, co jsi nashromáždil? I v souvislosti s posledním veršem (21 – že i před Bohem je třeba být bohatý = tedy něco mít) se znovu ukazuje, že problém není v tom něco mít, být bohatý, v majetku. Problém je ve vztahu k němu. Problém je ve vztahu k nadbytku, který po člověku nutně zbude. Lze s ním přece v životě naložit prospěšně.

3. Teologická témata a podněty ke kázání

Tuto perikopu lze využít i na jinou příležitost, než je díkůvzdání, hlav-ní roli zde bude hrát etika, vztah k majetku, ale také vztah k Bohu, Božímu soudu a jejich vzájemné souvislosti.

a) nestarat se přespříliš o pozemské věci – lze vyjít právě z rozšířeného kontextu, zdůraznit, že není vhodné motat do duchovních věcí věci pozemské, zvláště způsobem, kterým k sobě vůbec nasednou.

b) bohatství před Bohem – téma, které se může dostat až k tématu Božího soudu, nebo naopak vyjít od tématu Božího soudu a zdůraznit, co vede k tomu, aby člověk před Bohem obstál a co pro to může udělat už teď

c) hodnota lidských statků – odtud rozehrané téma může přivést k tomu, jak má křesťan vnímat hodnotu pozemského bohatství, může se věnovat důležitosti lidského rozhodování

d) převyprávění podobenství – může být součástí kázání právě podle toho, které téma chceme vystihnout, podobenství je obsahově i strukturálně natolik zajímavé, že umožňuje mnoho způsobů převyprávění. Důraz lze položit třeba na vlastní pohled vykladače na jednotlivé kroky chování boháče. Podobenství je na druhou stranu natolik známé, že po jeho zaznění před kázáním se k němu vykladač nemusí vůbec obsahově vracet, tím by se mohl vyhnout zavádějícím myšlenkám a soustředil se jen na to, co chce opravdu vyzdvihnout, podtrhnout, okomentovat

4. Zpracování textu na neděli díkůvzdání

Neděle díkyvdání nabízí specifickou situaci: každoroční bohoslužby s Večeří Páně, charakterem spíše sváteční. Volba textu kázání se nemusí opírat jenom o tradiční perikopy, i když na tomto místě je docela bohatý výběr (Agen-da II. str. 276 praví, že je to perikopa L 12,15-21 a Luteráni mají následující možnosti (první je stejná): 2. epištolní 2K 9,6-15; 3. sz: Iz 58,7-12; 4. 1Tm 4,4-5; 5. Mt 6,19-23; 6. Žd 13,15-16).

Hlavním tématem neděle díkyvdání je vděčnost. K tomu se text o boháči a stodolách hodí předně tím, že je v něm vděčnost zcela opomenuta. Nabízí se tím kontrastní zpracování, formování jakéhosi antipříběhu na začátek kázání. Pak lze konstatovat, že to vlastně takhle nebylo, a postupným srovnáváním jednotlivých sekvencí příběhu nechávat posluchače odhalovat a dojít k tomu, co je pro něj vlastně lepší.

Příklad antipříběhu:

Jednomu bohatému člověku se na polích hojně urodilo. Zaradoval se nad tímto božím požehnáním a aniž by se rozmýšlel, věděl, co má udě-lat. Do svých stodol uložil tolik, kolik potřeboval pro své hospodářství, a mnohý přebytek rozdával všem kolem. Všichni se radovali spolu s ním a on uprostřed nich. V tu zimu neměl nikdo v širém okolí hlad a nedostatek. I Bůh se zaradoval nad tím člověkem a řekl si: blaze jeho duši, protože je bohatá přede mnou.

Tímto postupem vystihneme nejen téma vděčnosti, které je pro díkyvdání hlavní, ale také téma sdílení, odvážnější snad i téma oběti (něčeho ze svého) pro druhé. Tím lze stavět mosty mezi kázáním a liturgií večeře Páně. Motivy tohoto příběhu pak lze použít i v liturgii VP.

edice

27

[stáhnout PDF](#)